

MODELAREA CULTURALĂ A SPAȚIULUI URBAN

MARCEL DORU
DUMITRU CHIRIAC

La acest sfârșit de secol asistăm la un fenomen global, de intensificare fără precedent a procesului de urbanizare. Toate statisticile indică un transfer masiv al populației din mediul rural către oraș. În consecință, orașele sunt supuse unor presiuni foarte puternice, începând cu creșterea densității populației și terminând cu aglomerarea spațiului construit. În acest evantai, administratorii sunt confrunțați cu probleme de aprovizionare, de circulație rutieră și metropolitană, de asigurare a serviciilor sociale, de amenajare a spațiului urban și, nu în ultimul rând, de promovare și conservare a valorilor naționale și locale cu specificitatea lor în plan urbanistic.

Acest ultim aspect a făcut obiectul unei cercetări privind modelarea culturală a spațiului urban, cercetare întreprinsă la solicitarea Institutului URBAN PROIECT București, în anul 1997. Articolul de față prezintă principalele rezultatele ale acestei cercetări.

PREZENTAREA METODOLOGIEI ȘI A INSTRUMENTELOR DE CERCETARE

Analiza impactului cultural asupra spațiului urban este un demers deosebit de complex din mai multe puncte de vedere. În primul rând, datorită factorilor intermediari care se interpun între un anumit mediu cultural generator de modele și proiectele în diferite domenii, inclusiv urbanistice, pe de o parte, și dezvoltarea efectivă a orașelor pe de altă parte. Nu de puține ori, contextul cultural care a stat la baza unui proiect se regăsește cu greu în opera finită, pe parcurs intervenind factori economici, sociali sau de altă natură*.

În al doilea rând, cercetarea modelării culturale a spațiului urban prezintă o dificultate majoră datorită însuși conceptului de cultură, a cărei generalitate ne aruncă într-un vast domeniu unde cu greu se pot decela componentele cu influență reală asupra spațiului urban construit. Fără a ignora foarte mulți alți factori generați de un anumit tip de cultură, trebuie menționați în contextul de față tradiția, altfel spus, apelul la istoria unui popor, mentalitățile, gradul de instrucție și educație al membrilor societății, curentele cultural-artistice și științifice care au marcat

* În istoria omenirii au existat și perioade de grație în care proiectul inițial, încărcat de valoare cultural-artistice ale epocii, s-a transformat integral și nemediat în realitate. Atunci au apărut capodopere.

evoluția poporului respectiv, religia și, nu în ultimul rând, civilizația, în măsura în care este percepută ca fenomen complementar al culturii.

În condițiile menționate mai sus, apare problema modului în care poate fi abordată cercetarea modelării culturale a spațiului urban. Într-o primă fază a analizei s-a optat pentru culegerea unor informații și opinii provenite de la persoanele cele mai competente în domeniu, și anume arhitecți și urbanisti care, în mod direct sau indirect, au un rol în stabilirea profilului arhitectonic și urban al orașelor. Pentru realizarea acestui obiectiv a fost elaborat un chestionar cu răspunsuri libere. Având în vedere subiecții cărora se adresează, întrebările nu au fost încorsetate într-un set de răspunsuri prestabilite, ci au lăsat la libera alegere a persoanei intervievate să răspundă conform competenței, pregătirii și experienței sale. La ancheta cu specialiștii, desfășurată în municipiul București, s-au primit răspunsuri de la un număr de 11 arhitecți și urbanisti.

În faza a doua s-au organizat un sondaj de opinie în rândul locuitorilor a două orașe (câte o sută de locuitori din orașele Arad și Craiova). Chestionarul utilizat în efectuarea sondajului de opinie oferă o grilă de răspunsuri care încearcă să acopere toate posibilitățile conținute în fiecare întrebare, subiectul având doar rolul de a consemna răspunsul care i se pare cel mai potrivit cu opinia proprie.

În fiecare dintre cele două centre urbane au fost alese acele zone în care procesul de modelare apare mai evident, datorită sedimentării în timp mai îndelungat atât a modului de organizare a spațiului, cât și a stilurilor arhitectonice ale clădirilor. Odată stabilite străzile unde urma să se realizeze investigația; alegerea subiecților s-a făcut în mod aleatoriu, cu singura exigență de a acoperi o arie cât mai largă din zona (cartierul) aleasă inițial (tabelele nr. 1-5).

Așadar, metodologia stabilită pentru realizarea acestui studiu se subordonează celor două obiective, și anume: a) lămurirea unor concepte oarecum controversate (modelare culturală, spațiu urban), stabilirea modului în care este posibilă modelarea/remodelarea spațiului urban, precum și a actorilor sociali care sunt angrenați în acest proces; b) modul în care populația urbană receptează elementele cultural-artistice și istorice în mediul în care locuiește, precum și măsura în care locuitorii sunt nu numai spectatori, dar și actori ai complexului proces de modelare culturală.

Tabelul nr. 1

Structura eșantionului în funcție de vârstă

Vârsta	Număr	%
Până la 30 ani	23	11,5
31-60 ani	103	51,5
Peste 60 ani	74	37,0
TOTAL	200	100,0

Tabelul nr. 2

Structura eșantionului în funcție de sex

Sexul	Număr	%
Bărbat	95	47,5
Femeie	105	52,5
TOTAL	200	100,0

Tabelul nr. 3

Structura eșantionului în funcție de pregătirea școlară

Pregătirea școlară	Număr	%
Școală generală sau școală profesională	102	51,3
Liceu, școală postliceală	55	27,6
Pregătire universitară	42	21,1
TOTAL	200	100,0

SINTEZA OPINIILOR SPECIALIȘTILOR PRIVIND MODELAREA CULTURALĂ A SPAȚIULUI URBAN

Deși au fost solicitați mai mulți specialiști în domeniul urbanistic să răspundă la întrebările referitoare la modelarea culturală, au fost recuperate, așa cum s-a arătat, 11 chestionare completate. Numărul relativ mic de subiecți care au acceptat să colaboreze la cercetarea de față a fost compensat cu prisosință de amploarea și competența răspunsurilor primite. Astfel, trecerea în revistă a opiniilor exprimate de specialiști referitor la modul în care sunt concepute problemele culturale ale spațiului urban a evidențiat faptul că această primă etapă a cercetării a fost deosebit de utilă. Materialul informativ, extrem de bogat și variat, a fost structurat pe câteva domenii distincte.

A. O primă problemă supusă analizei a fost însuși conceptul de **modelare culturală**. Întrucât semnificațiile conceptului pot fi diferite, proiectanții cercetării au propus câteva trăsături definitorii, care să constituie baza de discuții și interpretări a ceea ce se poate înțelege prin modelare culturală a spațiului urban. Aceste trăsături sunt: o acțiune individuală sau de grup, cu acordul sau din inițiativa autorităților publice locale sau centrale; o acțiune de îmbunătățire a configurației spațiale sub aspect estetic și funcțional; o acțiune ce trebuie să țină seama de amprenta culturală existentă, precum și de aspirațiile și nevoile comunității locale; o acțiune ce se înscrie în cadrul politicii generale de planificare strategică a dezvoltării urbane.

Cele mai multe personalități din domeniu care au răspuns la chestionarele lansate au fost de acord, în mare măsură, cu definiția propusă, făcând însă o serie de observații care au avut darul să îmbogățească conceptul de modelare culturală.

În acest sens, problematica modelării culturale apare ca expresie a unei reacții normale și necesare la modul autoritarist și centralist de omogenizare urbană practicat până în 1990. De altfel, sinteza opiniilor specialiștilor reflectă efortul de a

evalua modelarea prin prisma noilor realități politice, sociale și economice din țara noastră.

Astfel, este remarcabil modul în care este tratată problema reabilitării vechilor cartiere, nu în sensul unei prezentări muzeistice, ci prin acțiuni generatoare de profit, ținând cont astfel de legile economice de piață. De asemenea, propunerile privind atragerea sectorului privat în acțiunile concrete de modelare a spațiului urban se înscriu în același spirit.

Un loc special îl ocupă modul în care este tratată comunitatea locală. Respectul pentru nevoile specifice ale locuitorilor unei zone, consultarea lor asupra oricărui proiect de refacere, reabilitare sau implementare care implică modificări în cartier sau zonă sunt constante ale tuturor răspunsurilor înregistrate.

B. Un alt concept supus dezbaterii specialiștilor a fost **spațiul urban**. Și în acest caz s-au constatat opinii dintre cele mai diferite, care au mers de la definiții foarte vagi, ce pot cuprinde aproape orice, până la delimitări stricte.

Cea mai vagă definiție a fost formulată în felul următor: spațiul urban este o zonă din oraș supusă unei intervenții de (re)modelare culturală, delimitată conform unui set de criterii specifice.

Alte definiții sunt extrem de cuprinzătoare și ele aparțin mai multor subiecți: spațiul urban reprezintă întregul spațiu, fizicalmente identificabil, din cadrul (aria, perimetrul) unei localități; spațiul urban: un spațiu cu calități urbane, respectiv o anumită densitate și un anumit mod de utilizare a terenului, intensitatea circulației auto și pietonale, regim de înălțime, materiale, component uman etc.

Introducerea comportamentului uman ca element definitoriu al spațiului urban reprezintă o extindere a conceptului, care ar necesita explicații suplimentare.

Unele definiții largesc și mai mult sfera noțiunii de spațiu urban, introducând și spațiul din interiorul unor clădiri.

C. Punerea în discuție a celor două concepte de bază (**modelarea culturală** și **spațiul urban**) au constituit clarificările necesare pentru abordarea problemei principale a cercetării, și anume, **posibilitatea modelării culturale a spațiului urban** în contextul socioeconomic și politic actual din țara noastră.

Conform unei opinii, orașul trebuie să rămână o expresie a diversității culturale, important fiind modul în care se combină elementele acestei diversități, autenticitatea lor și calitățile spațial volumetrice și funcționale.

Foarte mulți subiecți sunt destul de sceptici în ceea ce privește posibilitatea unor acțiuni de modelare culturală, datorită precarității resurselor economice și financiare.

Dificultatea modelării culturale a spațiului urban nu rezultă numai din cauze financiare, deși nici acestea nu pot fi neglijate:

- remodelarea spațiului urban este un proces continuu, ale cărui variații depind de necesitățile și posibilitățile actorilor (de natură spirituală și materială). Deși din punct de vedere politic este posibilă și chiar imperativă, și intră în responsabilitatea executivului și legislativului, asigurarea mijloacelor și instrumentelor de realizare depind de: resursele bugetare, constituirea

instrumentelor de intervenție legislative și instituționale, capacitatea de participare financiară a populației.

- modelarea culturală este posibilă în condițiile în care factorii socio-economici și politici conduc la creșterea puterii și responsabilității autorităților locale, la participarea comunității și la dezvoltarea sectorului privat.

- este posibilă în mică măsură, ținând cont de marea precaritate a resurselor și de condițiile de deteriorare profundă a valorilor construite. În plus, este nevoie de exemple, de modele pe care să se poată concentra atenția și finanțele.

D. Următoarea problemă dezbătută se referă la oportunitatea intervenției în noile cartiere construite și a modalităților efective prin care aceste cartiere pot să capete o amprentă culturală mai puternică.

În legătură cu oportunitatea intervenției în cartiere nou construite există o unanimitate a părerilor. Unii subiecți consideră chiar întrebarea retorică, deoarece nu încapă nici o îndoială asupra necesității îmbunătățirii și regândirii atât a spațiilor exterioare, cât și a celor interioare.

Cea mai mare parte a cartierelor realizate după 1960 trebuie să sufere intervenții substanțiale. Aceste intervenții ar trebui să exprime, într-un mod particular, o anumită „cultură urbană”, o cultură a utilizării spațiului urban, mai precis o umanizare a acestuia. Este vorba de amenajarea spațiilor pietonale, a spațiilor verzi, refacerea totală a fațadelor și regândirea interioarelor apartamentelor.

E. Recuperarea și punerea în valoare a cartierelor vechi.

Toate răspunsurile înregistrate vorbesc despre caracterul prioritar al intervenției în vechile cartiere. Iată motivele pentru care se reclamă intervenția în aceste cartiere: valoarea cultural-artistică și istorică, pe de o parte, și starea precară în care se află unele clădiri vechi, pe de altă parte.

Un punct de vedere interesant, care pornește de la noile realități economice din țara noastră, este formulat astfel:

- trebuie acționat în sensul abordării prin prisma orientării către mecanismele pieței, și anume: atragerea sectorului privat în operațiuni de renovare generatoare de profit, dar în conformitate cu reglementările specifice zonelor protejate. În nici un caz să nu se acționeze în sensul unei prezervări muzeistice.

F. Program de recuperare a valorilor arhitectural-urbanistice ale unor localități din țară.

În legătură cu orașele din țară care trebuie supuse unor programe de recuperare a valorilor cultural-artistice, părerile converg în mare măsură. Există două categorii de orașe unde trebuie să se intervină urgent: a) zonele care au păstrat o mare parte a patrimoniului (în special, orașele din Transilvania) și care acum sunt supuse unor mari presiuni; b) orașele în care au fost distruse atât o mare parte a patrimoniului, cât și amprente evoluției lor, și în care există riscul dispariției ultimelor mărturii ale culturii urbane anterioare.

G. O altă problemă abordată în chestionar se referă la actorii urbani care trebuie angrenați în acțiunea de modelare a spațiilor urbane.

În legătură cu acest subiect există un consens, toți subiecții referindu-se la acești actori urbani, diferența dintre ei fiind doar aceea că unii consemnează o listă mai mare, alții mai mică.

Referitor la **modalitățile de colaborare între diferiți actori urbani** există următoarele sugestii:

- toți actorii urbani care intervin în cadrul construit trebuie să treacă prin filtrul autorizațiilor de construire și deci se supun regulamentului urbanistic (P.U.G., P.U.Z.);

- constituirea unor comandamente care să reunească arhitecți, urbanisti, sociologi, istorici și alți specialiști, cu reprezentanți ai puterii locale;

- colaborarea să se facă pe proiecte și nu neapărat în cadrul formelor instituționalizate.

H. Sunt cunoscute rezultatele nesatisfăcătoare ale politicii de modelare culturală a zonelor urbane practicate înainte de 1989. Se ridică deci problema **modului în care trebuie acționat pentru ca vechile greșeli să nu se mai repete.**

Răspunsurile la această întrebare se înscriu într-un evantai larg, de la considerații generale de genul „mai multă grijă pentru...”, până la propuneri foarte concrete care vizează comunitățile locale sau profesionalismul urbanistilor.

Educarea publicului, dar și a reprezentanților comunităților locale ocupă un loc important, conform specialiștilor care au fost consultați. De asemenea, este abordată problema profesioniștilor, atât sub aspectul pregătirii lor, cât și al recunoașterii statutului lor în relația cu autoritățile.

I. Ultima problemă abordată în chestionarul rezervat specialiștilor se referă la **principalele trăsături ale unei politici de modelare culturală.**

Unii specialiști concep politica de modelare în cadrul unor acțiuni de mare anvergură și a unor planuri directoare. Alți respondenți resping ideea unor abordări globale, a unor strategii cu caracter normativ, acceptând numai politici locale, cu probleme specifice unei zone date:

- politici de modelare culturală care să răspundă necesităților comunităților locale și să asigure o îmbunătățire a ambientului local (în sensul de a continua o tradiție și de a-i oferi noi valențe);

- acceptarea ideii că un oraș este alcătuit din zone diferite unele de altele, cu un caracter urbanistic bine definit, rezultate dintr-o evoluție diferită în timp.

MODALITĂȚI DE RECEPTARE DE CĂTRE POPULAȚIE A MODELĂRII CULTURALE A SPAȚIULUI URBAN

Datele obținute din ancheta efectuată în cele două orașe – Arad și Craiova – au fost sistematizate în așa fel încât să urmeze o anumită logică, începând cu locuința și terminând cu aspectele mai generale ale problematicii valorilor culturale ale spațiului urban.

1. Locuința

Prima problemă supusă analizei se referă la gradul în care persoanele investigate sunt mulțumite de **confortul locuinței**. S-a presupus că locuința, fiind cel mai direct și constant element urban în contact cu individul, exercită o influență importantă asupra judecăților de valoare formulate asupra multora dintre celelalte aspecte privind spațiul urban.

La nivelul întregului eșantion s-au obținut următoarele rezultate:

Tabelul nr. 4

Gradul de mulțumire față de confortul locuinței

	Număr	%
Mulțumit	114	57,0
Nemulțumit	83	41,5
Nu pot aprecia	3	1,5
TOTAL	200	100,0

Deși mai mult de jumătate din eșantion este mulțumită de confortul locuinței, totuși numărul persoanelor nemulțumite este destul de mare.

Acestei ultime categorii de subiecți li s-a adresat o întrebare suplimentară referitoare la **cauzele care provoacă nemulțumirea față de confortul locuinței**.

Principalele cauze sunt: clădirea este prea veche (53,5%)*; casa are igrasie (52,3%); instalațiile sanitare sunt vechi și defecte (45,3%); lipsesc unele dependențe strict necesare (10,5%); locuința este neîncăpătoare (9,3%); alte motive (17,5%).

Se observă cu ușurință că o mare parte dintre nemulțumiri provin din cauza vechimii locuinței și implicit al gradului de uzură avansat al instalațiilor sanitare. Dacă, în general, a locui într-un cartier vechi prezintă multe avantaje, aici se remarcă și reversul medaliei: multe din vechile locuințe nu au făcut față trecerii timpului. Instalațiile vechi și igrasia, alături de aprecierea generală a vechimii casei, reprezintă primele trei motive ale nemulțumirilor legate de confortul locuinței.

Au mai fost consemnate și alte motive ale nemulțumirilor legate de locuință: insecuritate, ca urmare a cutremurelor; nu există încălzire centrală; sunt gândaci și șobolani; acoperișul este necorespunzător, plouă prin acoperiș; reparațiile nu se fac la timp și sunt de proastă calitate; prea multe familii într-un spațiu locativ insuficient.

Concluzia care se desprinde din această scurtă analiză este aceea că o proastă întreținere a instalațiilor sanitare este cauza reală a nemulțumirii față de o locuință veche sau, cu alte cuvinte, adevărata vârstă a unei case este vârsta instalațiilor sanitare.

* Fiecare subiect a avut posibilitatea de a consemna mai multe cauze ale nemulțumirii. De aceea, suma procentelor depășește 100. Ori de câte ori datele ce vor fi prezentate vor avea această caracteristică, ea se va datora faptului că numărul total de răspunsuri depășește numărul total de persoane care au răspuns.

O altă problemă importantă legată de locuință, și care are implicații pe mai multe planuri ale cercetării de față, este **statutul de chiriaș sau proprietar** al persoanei investigate. La nivelul întregului eșantion, rezultatele înregistrate pe teren au relevat următoarea situație:

Tabelul nr. 5

Poziția față de locuință

	Număr	%
Proprietar	110	55,0%
Chiriaș	90	45,0
TOTAL	200	100,0

Există însă o deosebire notabilă între cele două categorii: în timp ce la proprietari raportul membrilor familiei pe numărul camerelor din locuință este în medie de 1 om/cameră, la chiriași acest raport este de 2 oameni/cameră.

Este remarcabil faptul că din 90 de chiriași, 64 (71,2%) sunt absolut hotărâți să cumpere casa (apartamentul) în care locuiesc, iar alții 14,4% au în vedere această posibilitate.

Vechimea imobilelor, dar mai ales starea tehnică a apartamentelor, pune în discuție și un alt aspect, ridicat de necesitatea unor cheltuieli pentru ameliorarea spațiului locuibil. La întrebarea referitoare la **intenția de a face investiții** în această direcție, s-au obținut următoarele răspunsuri:

Tabelul nr. 6

Intenția de a face unele investiții în locuință

	Număr	%
Da	112	56,0
Nu	73	36,5
Nehotărât	15	7,5
TOTAL	200	100,0

Ameliorarea locuințelor diferă însă într-o proporție importantă între cele două orașe supuse investigației.

Tabelul nr. 7

Intenția de a face unele investiții în locuință, în funcție de oraș

Oraș	Da		Nu		Nehotărât		TOTAL
	Număr	%	Număr	%	Număr	%	
Arad	68	68,0	26	26,0	6	6,0	100
Craiova	44	44,0	47	47,0	9	9,0	100
TOTAL	112	56,0	73	36,5	15	7,5	200

Distribuția răspunsurilor relevă o semnificație limpede: arădenii sunt mult mai hotărâți să facă investiții în vederea ameliorării locuinței (68,0%), decât craiovenii (numai 44,0%).

Intenția de a face unele investiții în locuință diferă semnificativ după statutul ocupațional al persoanelor chestionate.

Cei care intenționează să facă investiții sunt, în primul rând, persoanele care au fost grupate în categoria „clasa mijlocie” (patroni, ocupații intelectuale, funcționari), care reprezintă 83,7% din totalul subiecților din această categorie. În consecință, numai 12,2% dintre aceștia nu au nici o intenție de a investi în locuință. Tot peste procentul existent la nivelul întregului eșantion (56,0%) al persoanelor care vor să-și îmbunătățească confortul locuinței, se află și muncitorii (72,0%) și inactivii fără pensionari (58,3%). Categoria cel mai puțin dispusă să cheltuiască pe casă o reprezintă pensionarii, dintre care peste jumătate (52,8%) răspund negativ la această întrebare.

Este însă important de analizat și în ce direcție se îndreaptă resursele financiare destinate confortului locuinței: pentru reparații generale (inclusiv consolidări) 39,1%; pentru zugrăvit 26,3%; pentru unele modificări 24,6% pentru extinderea locuinței 7,3%; alte obiective 8,4%.

2. Cartierul

După analiza aspectelor privitoare la locuință, următorul obiectiv al cercetării îl reprezintă cartierul. Acesta este tratat nu neapărat ca o zonă bine delimitată în conglomeratul urban – demers care într-o anumită structură a unor orașe nici nu este posibil – ci mai degrabă ca un ambient urban al locuinței și al zonei în care se petrec evenimentele curente ale vieții cotidiene: cumpărăturile zilnice, scurtele plimbări, locurile de joacă ale copiilor etc.

Dacă locuința este spațiul intim, locul privat al familiei, cartierul reprezintă o zonă a socializării, a stabilirii de relații interumane atât ale copiilor, cât și ale adulților.

Este oare cetățeanul **mulțumit de zona în care locuiește**, având în vedere că el se află într-o parte a orașului total diferită de cartierele de blocuri? Aceasta este prima întrebare care s-a pus persoanelor investigate.

Tabela nr. 8

Gradul de mulțumire față de cartier

	Număr	%
Mulțumit	173	86,5
Nemulțumit	27	13,5
Total	200	100,0

Dacă locuința satisfacea 57,0% dintre subiecți, gradul de mulțumire față de cartier este mult mai mare, ajungând la 86,5%, deci marea majoritate a întregului eșantion. Este relevant faptul că raportul dintre mulțumiți și nemulțumiți rămâne relativ același luând separat Aradul și Craiova și, în plus, nici variabilele individuale (vârstă, sex etc.) nu schimbă semnificativ acest raport.

Implicit, prin răspunsurile înregistrate, se dovedește fără nici un dubiu că zonele vechi ale orașului, chiar în condițiile în care locuințele au nevoie de reparații și înlocuiri de instalații, sunt mult mai mult apreciate decât cartierele de blocuri.

Cu toată ponderea ridicată a celor care sunt mulțumiți de cartierul în care locuiesc, unele persoane doresc totuși **să se mute în alt cartier**, așa cum se constată din tabelul de mai jos.

Tabelul nr. 9

Intenția de mutare în alt cartier

	Număr	%
În nici un caz	158	79,0
Posibil în viitor	16	8,0
Categoric, da	20	10,0
Nu știu încă	6	3,0
Total	200	100,0

Ponderea celor mulțumiți de cartier (din tabelul nr. 12) scade cu câteva procente și nu se mai regăsește în totalitate în rândul celor care nu vor să se mute în nici un caz în altă parte a orașului. Această afirmație este evident valabilă în ipoteza că cei mulțumiți de zona în care locuiesc, nu doresc să se mute în altă parte. Afirmația este susținută și de apropierea dintre procentul nemulțumiților (13,5%) și a celor care declară că se vor muta categoric în altă parte sau sunt încă indeciși (13,0%).

Este semnificativ pentru aprecierea cartierului faptul că numai doi subiecți dintre cei care doresc să se mute în altă zonă a orașului consemnează motivul că nu le place cartierul. Cele mai multe motive sunt legate de nemulțumiri referitoare la vecinătatea unor familii necivilizate sau la locuința necorespunzătoare.

Simpla exprimare a satisfacției față de cartierul în care se află persoanele investigate menține problematica studiului într-un grad de generalitate prea mare. Este deci necesară o abordare mai concretă, care să sublinieze motivele reale ale acestei satisfacții. Totodată, printr-o analiză mai detaliată a preferințelor pentru un astfel de cartier și nu altul, se ajunge la aspectele culturale care fac obiectul propriu-zis al studiului de față.

În consecință, s-a pus subiecților următoarea întrebare: **Există locuri sau străzi din cartierul dumneavoastră prin care vă face plăcere să treceți, chiar fără o treabă anume?**

Practic, eșantionul se împarte în două părți egale, numai jumătate consideră că există locuri din cartier prin care îți face plăcere să treci, cealaltă parte neagă existența unor astfel de locuri.

Situația se schimbă într-un mod semnificativ în momentul în care aceste răspunsuri sunt luate în considerație în funcție de oraș.

Se constată o mare diferență între Arad și Craiova în ceea ce privește existența locurilor plăcute din cartier. La Arad, 61,0% dintre subiecți sunt de acord că există locuri prin care le face plăcere să treacă, dar numai 39,0% dintre craioveni sunt de acord cu această afirmație.

Riguros vorbind, există două posibilități: Craiova nu are locuri în cartier care să satisfacă pe locuitorii din zonă, pe când Aradul beneficiază de un grad de amenitate mai mare. Sau, a doua posibilitate, arădenii sunt mai receptivi la frumos decât craiovenii. Astfel, se ridică problema diferenței cultural-istorice a zonelor geografice în care sunt situate cele două orașe. Peisajul urban la Arad este diferit de cel de la Craiova, dezvoltarea celor două orașe s-a făcut în condiții economice, sociale și politice diferite și, nu în ultimul rând, populațiile din cele două zone ale țării au mentalități diferite și concepții diferite.

Alte două variabile independente, și anume vârsta și sexul, distribuie răspunsurile semnificativ din punct de vedere statistic.

Persoanele tinere (până la 30 ani) se detașează semnificativ de celelalte categorii de vârstă, considerând într-o proporție mult mai mare (69,6%) că în cartierul lor există locuri și străzi în care se duc cu plăcere. De asemenea, bărbații sunt cei care apreciază mai mult astfel de locuri decât femeile (57,9%, și respectiv, 41,9%).

O analiză suplimentară a celor 99 de persoane care menționează prezența locurilor atrăgătoare din cartier, oferă câteva elemente în plus pentru înțelegerea problematicii culturale a zonelor urbane. Mai precis, subiecților li s-a oferit posibilitatea să menționeze **ce anume îi atrage** către aceste locuri. S-au înregistrat următoarele răspunsuri: liniștea și spațiile verzi (77,8%); ambianța arhitectonică a zonei (38,4%); alte motive (13,1%).

Liniștea și existența spațiilor verzi reprezintă principalul atribut al locurilor din cartier căutate de locuitorii celor două orașe. Acestea sunt și două din trăsăturile caracteristice ale zonelor urbane vechi, în contrast cu peisajul de beton al cartierelor de blocuri și cu arterele principale pe care circulă camioane și tramvaie.

Al doilea motiv ca importanță, adică „ambianța arhitectonică a zonei” pune în mod nemijlocit problema amprentei culturale a spațiului urban și a modului în care aceasta este receptată de către populație. Este remarcabil faptul că ambianța arhitectonică a zonei devansează cu mult alte motive, ca de exemplu amenajări specifice zonelor pietonale (bănci, fântâni etc.), vitrinele și magazinele, animația străzii etc., motive care nici nu au mai fost consemnate din cauza numărului redus de subiecți care le-au menționat.

Așadar, factorul cultural, așa cum se află el integrat în spațiul urban, nu este neglijat în preocupările cotidiene ale locuitorilor celor două orașe, deși se reflectă în mod deosebit, cu ponderi diferite de la o localitate la alta.

Principalele două motive ale atracției către anumite locuri sau străzi din cartier se distribuie diferit în cele două orașe.

Diferența cultural-istorică dintre cele două orașe, deja menționată de mai multe ori, se face simțită și în situația de față: dacă aproape jumătate dintre arădeni (49,2%) apreciază ambianța arhitectonică a zonei, craiovenii sunt mai puțin sensibili la acest aspect (doar 21,1%).

Pe aceeași linie a modului de receptare a valorilor culturale specifice zonei urbane în care locuiesc persoanele cuprinse în eșantion, se înscrie și **percepția diferenței dintre cartierul de reședință și celelalte zone ale orașului**.

Trei sferturi dintre persoanele investigate conștientizează caracterul mai deosebit al zonei în care locuiesc, comparativ cu alte cartiere ale orașului.

În opinia subiecților, **aspectele specifice ale cartierului**, sunt următoarele: clădiri cu valoare istorică: 30,9%; case mai frumoase decât în alte cartiere: 24,2%; clădiri cu o arhitectură deosebită: 20,1%; este liniște: 16,8%; este multă verdețură: 8,1%.

Dintre alte aspecte menționate, sunt de reținut următoarele: este zonă centrală; case vechi, cu camere mari, spațioase (Craiova); case vechi, cu igrasie datorită Mureșului (Arad); cartier în care nu au pătruns țigani (Craiova); prea mulți țigani în vecinătate (Arad).

Nu este deloc surprinzător că primele trei aspecte menționate fac trimitere în mod nemijlocit la valori istorice, estetice și arhitecturale. Acestea, însumate, reprezintă 75,2% din totalul răspunsurilor subiecților care au declarat că, într-adevăr, cartierul lor se deosebește de alte cartiere ale orașului și vor fi numite, cu un termen generic, „componenta culturală” a criteriului de apreciere a cartierului.

Pe măsură ce factorii culturali trec în prim-planul analizei, diferența dintre rezultatele înregistrate la Arad și la Craiova devine și mai mare. Astfel, ponderea „componentei culturale” a criteriului de evaluare a cartierului diferă fundamental de la un oraș la altul: Arad: 103,2%^{*}; Craiova: 29,8%.

Răspunsurile locuitorilor Craiovei se risipesc în alte criterii de evaluare a cartierului lor, ca de exemplu, mai multă liniște, mai multă verdețură, lipsește monotonia specifică altor cartiere etc. În schimb, la Arad, persoanele investigate și-au concentrat răspunsurile pe cele trei aspecte care intră în componenta culturală a aprecierii cartierului.

Este de la sine înțeles că și realitățile urbane din cele două orașe influențează într-o măsură importantă răspunsurile înregistrate. Dacă subiecții care au făcut parte din eșantionul de la Arad declară, într-o pondere mai ridicată decât craiovenii, că, de exemplu, zona în care locuiesc are clădiri cu valoare istorică, poate însemna că într-adevăr Aradul are mai multe clădiri cu valoare istorică decât Craiova, sau că aceste clădiri sunt mai prezente în conștiința arădenilor. În orice

* Așa cum s-a mai menționat, procentele care depășesc 100 se datorează faptului că un subiect poate da mai multe răspunsuri la o singură întrebare, ceea ce face posibil ca numărul de răspunsuri să depășească numărul de persoane cuprinse în eșantion.

caz, nu se poate spune de Cetatea Băniei că nu este încărcată de istorie, dar reflectarea acestei realități în conștiința locuitorilor este foarte slabă.

3. Tradiție și modernism

În acest capitol se încearcă depășirea simplei constatări a deosebirilor dintre cele două tipuri de zone urbane – cartier vechi-cartier nou –, investigând posibilitățile actuale de a continua anumite tradiții, de a face să renască anumite valori care au stat la baza unui mod de a se concepe urbanismul și proiectele arhitectonice. Evident că aceste analize se fac numai din perspectiva opiniilor exprimate de cei chestionați.

Mai întâi, s-a cerut subiecților să facă o **apreciere din punct de vedere estetic a cartierelor noi**.

Tabelul nr. 10

Aprecierea estetică a clădirilor moderne

	Număr	%
Apreciere pozitivă	97	48,5
Apreciere negativă	65	32,5
Nu pot aprecia	38	19,0
Total	200	100,0

Pe ansamblul eșantionului se constată că aproape jumătate dintre subiecți consideră că actuala linie a clădirilor moderne este o tendință pozitivă din punct de vedere estetic. Cu alte cuvinte, în relația dintre construcțiile vechi, cu arhitectura lor proprie și blocurile de locuit sau spațiile comerciale construite în ultimii 30 de ani, preferințele estetice majoritare se îndreaptă către acestea din urmă. Numai 32,5% sunt de o părere contrară.

Datele înregistrate devin mult mai comprehensibile dacă sunt analizate din perspectiva celor două orașe în care s-a făcut cercetarea. Se confirmă încă odată percepția culturală diferită a celor două eșantioane referitoare la problematica abordată în prezenta cercetare. Dacă opiniile deosebite în multe cazuri se puteau explica prin existența unor realități urbane diferite între Arad și Craiova, de data aceasta, opiniile exprimate reprezintă exclusiv un mod de gândire, o expresie a unor opțiuni estetice. Cartierele noi din Arad sau din Craiova nu diferă în mod esențial. Ele sunt oarecum identice în toate orașele din țară, iar aprecierea lor diferită ține strict de modul în care sunt privite de oameni.

Aprecierea pozitivă a blocurilor moderne aparține în mod majoritar craiovenilor (75,0%), pe când arădenii au această opțiune estetică într-o proporție mult mai redusă (22,0%). Un singur subiect din Craiova are o părere nefavorabilă la adresa cartierelor noi, în timp ce la Arad 64,0% dintre persoanele înregistrate au această părere.

Dar, a construi în prezent, nu înseamnă în mod obligatoriu a construi în maniera actualelor cartiere. Sau, altfel spus, **ar fi posibilă construirea unor zone urbane care să fie asemănătoare cu vechile cartiere?** La această întrebare, adresată subiecților anchetei, s-au obținut următoarele răspunsuri:

Tabelul nr. 11

Posibilitatea construirii unor zone urbane asemănătoare cu vechile cartiere

	Număr	%
Nu este posibil	67	33,5
Poate ar fi posibil	45	22,5
Da, este posibil	63	31,5
Nu știu	25	12,5
Total	200	100,0

Cele mai multe răspunsuri, dar care nici ele nu depășesc o treime din totalul eșantionului, subliniază imposibilitatea de a mai construi în felul în care s-au ridicat pe vremuri vechile cartiere. O altă parte a eșantionului susține părerea contrară, că acest lucru este posibil (31,5%).

Rezidenții din vechile zone ale Aradului sunt mult mai sceptici în privința posibilităților de a construi în stilul vechilor cartiere (51,0%), decât cei din Craiova (numai 16,0%).

Analiza comparativă a celor două orașe pune în evidență o anumită realitate care altfel rămâne ascunsă în datele înregistrate la nivelul întregului eșantion. Astfel, punând alături rezultatele din tabelele nr. 20 și 22, care se referă la întregul eșantion este practic imposibil de a trage o concluzie privind relația dintre modul de apreciere a clădirilor moderne și posibilitatea de a construi în prezent conform stilului vechilor cartiere. Dar orașul se dovedește un bun revelator al unei stări de fapt care altfel nu se dezvăluie. O puternică apreciere negativă a noilor cartiere, care se poate traduce implicit printr-o apreciere pozitivă a vechilor zone urbane (vezi cazul Aradului) se corelează semnificativ cu opinia potrivit căreia în epoca actuală nu mai este posibilă realizarea unui astfel de ansamblu urban. Deci, în alternativa tradițional-modern, cu cât ești mai atașat de valorile trecutului cu atât ești mai puțin convins că aceste valori mai pot fi actualizate în noi construcții. Craiovenii, dimpotrivă, fiind orientați din punct de vedere estetic într-o proporție importantă (75,0%) către liniile moderne ale clădirilor recente, acceptă cu mai multă ușurință decât arădenii (42,0%, față de 21,0%) posibilitatea revenirii unei linii tradiționale în construcțiile viitoare.

Care sunt însă motivele invocate de cei care nu cred că s-ar mai putea construi în epoca actuală cartiere ca acelea din perioada antebelică: acum contează numai folosirea la maximum a spațiului (25,4%); nu mai are cine (23,9%).

În afară de aceste două motive principale, care împreună însumează jumătate din răspunsurile înregistrate, au mai fost menționate următoarele: nu sunt bani pentru astfel de construcții; lipsă de interes pentru valorile trecutului; nu mai au actualitate istorică; formele actuale de manifestare a economiei de piață nu sunt propice construcțiilor de genul acesta; nu se mai poate reveni asupra trecutului.

4. Factori de intervenție

În capitolele precedente, analiza a fost centrată pe două elemente principale: case (locuința) și cartierul. Se știe că datorită scopului principal urmărit în acest studiu, subiecții investigați sunt locuitori ai unor cartiere vechi, cu alte

cuvinte, au fost excluse din cercetare zonele construite în perioada postbelică. Cartierele de blocuri au fost prezente totuși în problematica studiată, atunci când a fost necesară o comparație între vechi și nou, între tradițional și modern.

Capitolul de față face încă un pas înainte, punând problema agenților care pot și trebuie să intervină în modelarea viitorului peisaj urban. Iar în acest context, un loc important îl ocupă problema participării, a posibilităților și dorinței subiecților chestionați de a se implica în mod direct în modelarea (remodelarea) zonei în care locuiesc. Problema este cât se poate de actuală întrucât tratează o anumită concepție privind poziția (rolul) individului în cadrul deciziilor care se iau referitoare la întreaga comunitate.

Cea mai mare parte a eșantionului cercetat este formată din persoane care au văzut cum se ridică sub ochii lor cartierele noi din perioada comunistă, fără să fie întrebați sau consultați, nici un factor de decizie nefiind interesat de gusturile sau preferințele lor. Așadar, problema (re)modelării culturale a spațiului urban este strâns legată de problema remodelării mentalităților, a transformării individului dintr-un factor pasiv într-un subiect activ, dispus și capabil să participe la viața obștei. Într-un fel, cercetarea modului în care individul înțelege să participe la deciziile luate, se înscrie într-un context mai larg de testare a democrației, a gradului de asimilare a valorilor democratice, a conștientizării dreptului persoanei de a-și spune părerea despre aspecte care îl privesc personal, refuzând hotărârile luate peste capul lui.

Înainte însă de a analiza opiniile referitoare la gradul și modalitățile de participare a individului la punerea în valoare a cartierului de rezidență, se supune atenției problema **factorilor de decizie** privind tipul clădirilor ce ar urma să se construiască în cartier.

Tabelul nr. 12

Factori de decizie referitori la construcții

	Număr	%
Numai arhitecți	49	24,5
Arhitecți + primăria	34	17,0
Arhitecți+primăria+reprezentanți ai locuitorilor	102	51,0
Nu știu	15	7,5
Total	200	100,0

51,0% dintre subiecți optează pentru prezența reprezentanților lor în rândul celor care decid viitorul urbanistic al orașului. Aproximativ un sfert din eșantion acordă girul exclusiv arhitecților, considerați singurii competenți în rezolvarea profilului și stilului viitoarelor construcții. Faptul că jumătate din totalul persoanelor chestionate nu neglijează importanța și rolul reprezentanților locuitorilor reprezintă un indicator semnificativ al modului în care în mentalitatea colectivă a apărut o deschidere către democratizarea deciziilor.

Acest indicator al factorilor cei mai importanți în luarea deciziilor de modelare a cartierelor are ponderi diferite la nivelul Aradului și Craiovei.

Importanța acordată reprezentanților populației este mult mai mare la Arad (76,0%) decât la Craiova (26,0%), diferență care nu poate să nu fie pusă în legătură

cu celelalte rezultate care, de asemenea, făceau distincții clare între cele două orașe. Dacă factorii culturali aveau o pondere mai importantă în conturarea opiniilor locuitorilor din Arad, comparativ cu cele ale craiovenilor, se constată că și „componenta democratică” urmează același curs ca și „componenta culturală”. Este dificil și riscant de a face o legătură între anumite valori culturale și o opțiune democratică în luarea deciziilor comunitare – deși rezultatele ar îndreptăți un astfel de demers – așa încât se prezintă numai datele ca atare fără pretenția de a trage o anumită concluzie.

Dintre variabilele individuale, singura care este sensibilă la acest indicator, care sintetic a fost numit „componenta democratică” în opțiunea factorilor care ar trebui să decidă ce fel de clădiri să se construiască în oraș, este ocupația. Astfel categoria ocupațională care menționează în cea mai mare măsură (57,0%) necesitatea prezenței reprezentanților locuitorilor în luarea deciziilor, este clasa de mijloc. Or, generalizând, este bine cunoscut că această clasă este cea mai interesantă în promovarea valorilor democratice.

În continuarea analizei factorilor de intervenție, s-a cerut subiecților să-și exprime opinia referitoare la **posibilitatea ca ei personal să-și impună un anumit punct de vedere** referitor la refacerea sau modernizarea actualelor zone urbane.

S-au înregistrat următoarele rezultate:

Tabelul nr. 13

Posibilitatea impunerii unui anumit punct de vedere privind zonele urbane

	Număr	%
Nu am nici o posibilitate	158	79,0
Aș încerca, dar nu cred că am succes	16	8,0
Da, încerc	20	10,0
Nu mă pricep	6	3,0
TOTAL	200	100,0

Este evident scepticismul ce se manifestă din acest tabel: 79,0% dintre subiecți nu întrevăd nici o posibilitate ca punctul lor de vedere să fie luat în seamă în cadrul unui anumit program de refacere sau modernizare a actualelor zone urbane. Rezultatul este, aparent, în totală contradicție cu cel din tabelul nr. 24, unde populația își manifestă o opțiune clară pentru posibilitatea deciziei reprezentanților săi în problemele orașului. Contradicția nu este rezultatul diferenței dintre influența directă („d-voastră, personal, puteți să vă impuneți un anumit punct de vedere...”) și cea indirectă („să decidă arhitecții, primăria și reprezentanții locuitorilor”). Ea este consecința unui factor mult mai profund care provine din neîncrederea într-o anumită realitate cu mecanisme democratice încă nerodate. Într-adevăr, datele din tabelul nr. 24 s-a înregistrat pe baza unei întrebări care începea cu : „Cine credeți că **ar trebui...**”, iar pentru tabelul nr. 26 s-a folosit întrebarea „D-voastră personal **puteți să vă impuneți...**” Diferența între „ar trebui” și „puteți să...” stă la baza aparentei contradicții dintre cele două tabele. Ea exprimă distanța încă apreciabilă dintre ceea ce ar trebui să fie societatea românească și ceea ce este în realitate.

Cu toate acestea, situația descrisă mai sus nu se regăsește peste tot, ea fiind diferită cel puțin la nivelul celor două orașe investigate.

Răspunsul „nu am nici o posibilitate să-mi impun un anumit punct de vedere referitor la refacerea sau modernizarea actualelor zone urbane” (79,0% din totalul eșantionului) înregistrează o pondere diminuată la Arad (67,0%) și mult crescută la Craiova (97,0%). Astfel spus, posibilitatea implicării directe a individului în vederea modificării unei anumite realități urbane are o cotă de neîncredere mult mai mare la Craiova decât la Arad.

Așadar, impunerea unui anumit punct de vedere al individului este considerată în mare parte nerealistă, poate și pentru faptul că ar fi presupus o intervenție în chiar strategia dezvoltării orașului. De aceea, în continuare, a fost testată intenția de **participare la refacerea, înfrumusețarea, modernizarea zonei de rezidență.**

Tabelul nr. 14

Intenția de participare

	Număr	%
Da	73	36,5
S-ar putea în anumite condiții	52	26,0
Nu mă interesează	75	37,5
TOTAL	200	100,0

Intenția de a contribui efectiv la îmbunătățirea imaginii cartierului, cu sau fără condiții, se ridică la 62,5% din totalul eșantionului. Acest rezultat măsoară gradul în care individul este dispus să participe nemijlocit la înfrumusețarea zonei în care locuiește. Deci, de îndată ce o persoană este interogată asupra posibilității de a se implica concret într-o acțiune de modernizare și înfrumusețare a zonei în care locuiește, posibilități care depind de propria sa voință, rezultatele indică o puternică cotă de participare. Dimpotrivă, subiecții investigați devin mult mai reticenți în momentul în care o posibilă inițiativă a lor se confruntă cu anumite structuri independente de ei. Mai exact, ei sunt dispuși să intervină, dar au mari rezerve relativ la permeabilitatea instituțiilor față de ideile lor.

Doriința de a se implica în acțiuni concrete care vizează cartierul lor (cu sau fără anumite condiții) este mult mai mare la Arad (81,0%) decât la Craiova (44,0%).

Se poate deci afirma că la Arad conștiința civică este mult mai dezvoltată decât la Craiova.

Care sunt însă **formele concrete în care persoanele investigate ar fi dispuse să participe**: să fac parte dintr-un eventual comitet de inițiativă sau asociație: 59,2%; să participe la anumite activități, în timpul meu liber: 56,8%; să contribuie cu anumite sume de bani: 22,4%.

Deci oamenii sunt dispuși să-și sacrifice atât o parte din timpul lor liber, cât și, eventual, unele sume de bani.

O ultimă problemă care urmează a fi dezbătută se referă la **modalitățile de intervenție în vederea punerii în valoare a zonei de rezidență.**

Fiind vorba de o zonă care are un patrimoniu mai valoros decât alte cartiere, aspectul clădirilor și, în general, al mediului urban, capătă o importanță mai mare. De fapt, însăși preocuparea pentru punerea în valoare a zonei reprezintă, în esență, un act de cultură.

Principalele modalități de intervenție, în ordinea ponderii acordate de persoanele investigate sunt următoarele: curățenia: 73,0%; zugrăvirea fațadelor: 59,0%; refacerea sau restaurarea unor clădiri cu valoare arhitectonică; 53,0%; amenajarea unor spații verzi: 33,0%.

Sunt de reținut, prin prisma tematicii abordate în acest studiu, în special, refacerea sau restaurarea unor clădiri cu valoare arhitectonică și zugrăvirea fațadelor care, împreună, indică o preocupare accentuată pentru frumos. Alături de acest interes, care vizează spațiul constituit, nu este de neglijat nici grija pentru spațiile verzi, a căror menire este să armonizeze clădirile cu mediul natural înconjurător.

CONCLUZII

Analiza opiniilor locuitorilor din vechile cartiere ale Aradului și Craiovei a evidențiat unele aspecte relevante referitoare la modul în care sunt concepute și apreciate valorile culturale integrate în structurile urbane.

Relevanța datelor înregistrate se datorează în mare măsură mediului cultural, istoric și social al persoanelor cuprinse în cele două eșantioane. Diferențele evidente dintre Arad și Craiova au permis surprinderea unor trăsături specifice ale modului de receptare a spațiului urban, care altfel ar fi rămas necunoscute datorită uniformității rezultatelor.

Datele referitoare la locuință au pus în evidență existența unui fond locativ mai vechi la Arad decât la Craiova, dar la toți ceilalți indicatori (nemulțumirea față de casă, cauzele nemulțumirilor etc.) nu se înregistrează deosebiri esențiale între cele două orașe. Singura legătură semnificativă între vechimea locuinței și gradul de nemulțumire al persoanelor care locuiesc în imobilele respective se datorează instalațiilor sanitare, de unde concluzia că acestea reprezintă adevăratul indicator al vârstei unei locuințe.

Unul dintre principalele rezultate ale cercetării se referă la faptul că a locui într-o zonă care nu a fost atinsă de construcțiile perioadei comuniste, reprezintă un motiv de satisfacție destul de ridicat. De remarcat faptul că gradul de nemulțumire față de locuință este depășit de cel referitor la cartier. Cu alte cuvinte, dorința de a locui într-un cartier vechi este mai puternică decât unele inconveniente datorate vechimii imobilului. Chiar și cei care intenționează să se mute în altă zonă a orașului au alte motive decât acelea că nu sunt mulțumiți de cartier.

Conform opiniilor exprimate, arădenii sunt mult mai atașați de locurile plăcute decât craiovenii. Acest rezultat deschide seria unor analize care pun în evidență diferențe semnificative între Arad și Craiova. Cu cât elementele culturale sunt mai explicit tratate, cu atât distanța dintre cele două orașe este mai mare. Astfel, ambianța arhitectonică a locurilor considerate atractive de către populația

urbană are o pondere mult mai mare în rândul arădenilor decât în cel al craiovenilor. De asemenea, ceea ce în studiu a fost numită „componenta culturală” a criteriilor de evaluare a cartierului în raport cu celelalte cartiere ale orașului, este mai puternică la Arad și, în consecință, craiovenii sunt mult mai atașați de linia modernă a construcțiilor.

Această relație dintre ponderea elementelor culturale în aprecierea zonelor vechi ale orașului, în relația cu noile cartiere, pe de o parte, și aprecierea diferită a liniei moderne existentă în cartierele noi pe de altă parte, este unul din cele mai importante rezultate ale studiului de față. El relevă faptul că persoanele care sunt mai atașate de anumite valori culturale reprezintă agenții valorizatori ai calităților arhitecturale specifice clădirilor din zona de rezidență.

Un alt rezultat notabil este apropierea dintre ceea ce s-a numit „componenta culturală” a criteriilor de apreciere a vechilor cartiere și „componenta democratică” în evaluarea factorilor de decizie privitor la intervenția în profilul arhitectural și urbanistic al zonei. În același timp însă, în momentul în care subiecții se referă la capacitatea anumitor structuri administrative sau organizatorice de a fi receptive la punctele de vedere ale cetățenilor, gradul de scepticism este foarte ridicat.